

Journal of Tourism and Gastronomy Studies

Journal homepage: www.jotags.org

Politik İstikrarsızlıkların Turistlerin Destinasyon Seçimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma (A Study on The Effects of Political Instabilities on the Tourists Destinaton Choice)

Yüksel ÖZTÜRK^a, Erdem ŞİMŞEK^b

^aGazi University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, 06830 Gölbaşı, Ankara / Turkey

^bÇankırı University, Ilgaz Tourism and Hotel Management School, 18400 Ilgaz, Çankırı / Turkey

Anahtar Kelimeler

Politik
İstikrarsızlık
Turizm
Destinasyon
Karar verme

Özet

Birçok ülke ekonomisinde önemli bir yükü sırtlamasına rağmen turizm sektörü; savaş, terör, hırsızlık, sosyal ve politik krizlere karşı son derece hassas ve kırılgan bir yapıya sahiptir. Politik istikrarsızlıklar sonucunda zarar gören bu kırılgan yapı, yatırım umutlarına zarar vererek ekonomik gelişmelere sekte vurmaktadır. Diğer yandan ortaya çıkan olumsuz imaj da turistler tarafından destinasyonun tercih edilirliliğini önemli derecede etkileyecektir. Yürütülen bu çalışmada 770 katılımcıdan geçerli veri toplanmış olup, bu verilere; yüzde, frekans, t-testi, ANOVA ve Tukey HSD analizleri uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre yerli turistler politik istikrarsızlıklara daha fazla önem vermektedir. Kadın turistler, erkeklere oranla politik istikrarsızlıklara daha fazla önem vermektedir. Eğitim seviyesindeki artışla politik istikrarsızlıklara verilen önem arasında doğru ilişki tespit edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde milliyetin destinasyon seçimi sırasında politik istikrarsızlıklar durumlarında etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Son olarak, gelir seviyesindeki artış ile politik istikrarsızlıklara verilen önem derecesinde de doğru orantılı bir artış olduğu saptanmıştır.

Key Words

Political
Instabilities
Tourism
Destination
Decision making

Abstract

Despite that tourism supports many countries' economy; tourism industry has a sensitive and fragile structure due to wars, terror and robbery, social and political crisis. This damaged fragile structure as a result of political instabilities impairs investment and interrupt economic progress. During the survey valid data obtained from 770 participants and these data analyzed in terms of percentage, frequency, t-Test, ANOVA and Tukey HSD. According to the findings local tourists paid more importance than the foreign tourist because of the political instability. Female tourists paid more importance relatively than the male tourists to the context of political instabilities. Also correlation detected between increased educational level and paid importance to the political instability. According to the analyses nationality does not affect destination choice process while political instabilities exist. Finally between income and paid importance to the political instabilities there is a linear correlation was detected.

GİRİŞ

Dünya ekonomisinde bugün, turizm oldukça önemli bir yer işgal etmektedir. Dünyadaki pek çok sektörde duraklama olmasına karşın turizm, dinamik yapısı ile diğer sektörler için de itici bir güç işlevi görmektedir. Turizm, sadece ülke ekonomisine olumlu etkilerinden dolayı değil, aynı zamanda ülke imajının olumlu yönde geliştirilmesi ve sürdürülmesine yapmış olduğu katkılardan dolayı önemli bir sektördür. Turizm sektörü, uluslararası arenada olumlu ülke imajı oluşturulmasında çok önemli bir faktördür. Aynı zamanda; olumlu imaja sahip olmayan ülkelerin, turizm gelirlerinde ve turist sayılarında arzu edilen rakamları yakalayamadıkları bilinmektedir (Temizkan, 2005: 1). Turizm endüstrisi savaş, terör, hırsızlık, sosyal ve politik krizlere karşı son derece hassas ve kırılgan bir yapıya sahiptir (Bar-On, 1996; Hall ve O'Sullivan, 1996; Clements ve Georgiou, 1998; Sönmez, 1998; Sönmez ve Graefe, 1998; Fletcher ve Morakabati, 2008; Fielding ve Shortland, 2011). Turist çeken destinasyonlarda yaşanan politik istikrarsızlıklar, turizm sektörünü önemli şekilde etkilemektedir. Dünyanın her hangi bir yerine ya da bir destinasyona ziyaret sırasında algılanan veya var olan seyahat riskleri, turistlerin temel ihtiyaçlarından birisi olan kişisel güvenlik algısına etki edeceği için turistlerin vereceği kararlar da bu durumdan etkilenebilir. Bunun sonucunda turistler; alternatif destinasyonlara yönelmekten, seyahatin iptaline varana kadar değişik şekilde tepki gösterebilirler. Politik istikrarsızlıklar, destinasyonun algılanan imajını olumsuz yönde etkileyerek; turistlerde kanun dışı ve şiddet olaylarına maruz kalabilecekleri düşüncesini meydana getirdiğinden, turizmi doğrudan etkiler (Fletcher ve Morakabati, 2008: 538). Bu sebeple politik istikrarsızlıklarla, destinasyon imajı arasında sıkı bir ilişki söz konusudur.

Destinasyon imajı ile ilgili birçok araştırmanın bulunmasına karşın (Baloğlu ve Mangaloğlu; 2001, Baloğlu ve McCleary; 1999, Beerli ve Martin, 2004 a-b; Chen ve Tsai, 2007; Castro vd., 2007; Gallarza vd., 2002, Govers vd., 2007; Grosspietsch, 2006; Hosany vd., 2006; Lin ve Huang, 2009; O'Leary ve Deegan, 2005; Pike, 2002; Prebensen, 2007; Sırakaya vd., 2001; Sirgy ve Su, 2000; Stepchenkova ve Morrison, 2008; Taşçı ve Gartner, 2007; Taşçı ve Kozak, 2006) politik istikrarsızlıkların, turistlerin destinasyon seçimi üzerine etkileriyle ilgili az sayıda çalışma yapıldığı anlaşılmıştır. Bu nedenle turistlerin destinasyon seçimine politik istikrarsızlıkların etkisini konu alan bu çalışmanın, ele alınmış olmasının konunun aydınlatılmasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

POLİTİK İSTİKRARSIZLIKLAR

Günümüzün tahmin edilmez dünyasında insanların özellikle seyahat konusunda bireysel güvenlik ile ilgili endişeleri giderek artmaktadır. Dünyada en büyük sektörlerden birisi olan turizmde, binlerce insanın işten çıkarılmasına ve ekonominin zarar görmesine neden olan politik kargaşalar, suçlar, salgınlar ve doğal felaketler, turistlerin varışlarını etkileyen önemli faktörlerdendir. Turist akışı üzerinde doğal ve insan kaynaklı felaketlerin önemli bir

etkisi olmasına karşın, politik kargaşa ve terörizm gibi olguların, potansiyel turistler üzerinde daha ciddi etkileri bulunmaktadır (Sönmez,1998: 416). Seyahat öncesinde ya da sırasında algılanan veya var olan seyahat riskleri, güvenlik algısına etki edeceği için turistlerin vereceği kararlarda bu durumdan etkilenebilir. Eğer bir turist güvenlik konusunda kaygılı ise söz konusu destinasyon hakkındaki düşüncelerini değiştirir (Fletcher ve Morakabati, 2008: 537). Bunun sonucunda da turistler alternatif destinasyonlara yönelmekten, seyahatin iptaline varana kadar değişik şekilde tepkiler gösterebilirler.

Turistler, tatilin keyfini kaçırarak olaylardan uzak, seyahatleri ve konaklamaları emniyetli olduğu durumlarda tatile çıkmaya isteklidirler. Bir ülkede şiddet olaylarıyla karşılaşacaklarını düşündüklerinde potansiyel turistler hayatları için endişe duyup, sıkıntı verici olayların bir parçası haline gelmekten çekinirler. Bu nedenle turistler aynı özelliklere sahip ancak daha güvenli, istikrarlı destinasyonları tercih edebilirler (Neumayer, 2004: 260). Turistlerin, politik istikrarsızlıkların veya yüksek suç oranlarının olduğu bölgelere suçtan ya da istikrarsızlıktan etkilenmemek için gitmekten kaçınması olağan dışı bir durum değildir (Fletcher ve Morakabati, 2008: 538).

Emniyet ve güvenlik olgusu, seyahat eden veya etmeyi planlayan topluluk için olduğu kadar destinasyon yöneticileri ile konaklama sektörü yöneticileri için de büyük önem taşımaktadır (Timothy ve Teye, 2009: 101). Çünkü emniyet ve güvenlik yoksunluğundan kaynaklı olarak ortaya çıkan olumsuz imaj turizm sektörünü etkiler (Kozak vd., 2007: 234). Kazalar, etnik kargaşa, sağlık konuları, doğal felaketler, politik istikrarsızlıklar, terörizm ve savaşlar turist varışları ve turizm ekonomisi üzerinde ciddi etkisi olan hem insan kaynaklı hem de doğal yollardan meydana gelen bazı olumsuz olaylardır.

Hem insan kaynaklı hem de doğal yollardan meydana gelen olumsuz olaylar, turistlerin o bölgeye seyahatlerinde önemli derecede etken olabilmektedir. Bazı ülkeler vatandaşlarına seyahatleri süresince tehlike içeren, gitmemeleri gereken ülkeleri, belirli aralıklarla duyurmaktadır. Bu duyurularda destinasyonlarda ne gibi suç ve şiddet olaylarının meydana geldiği bildirilmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda (Clement ve Georgiou, 1998; Pizam, 1999; Seddighi vd., 2002; Hall vd., 2004; Neumayer, 2004) değişik ülkelerde politik istikrarsızlıklar ile turizm arasındaki ilişkilerin incelendiği; bazılarında (Sönmez, 1998; Beirman, 2003; Fletcher ve Morakabati, 2008) politik istikrarsızlıkların turist sayısı ve turizm geliri gibi rakamsal göstergelere etkisinin üzerinde durulduğu; bazılarında da (Albuquerque ve McElroy, 1999; Fleischer ve Buccola, 2006; Fletcher ve Morakabati, 2008) turistik destinasyonlarda meydana gelen çeşitli politik olayların nedenlerinin ve sonuçlarının incelendiği belirlenmiştir.

Günün her anında, dünyanın her hangi bir yerindeki turistik destinasyonda, suç ve şiddet olayları yaşanmaktadır. Suç; yasaların yasakladığı veya emrettiği kuralların ihlal edilmesi eylemidir. Seyahatleri süresince değişik olumsuzluklara maruz kalan turistlerin sıklıkla karşılaştıkları olumsuzluk ise suç olaylarıdır. Ryan(1993: 173), turistlerin

karıştığı turist-suç olaylarını tanımlamakta kullanılabilir beş kategori önermiştir. Birinci sınıfta, suçlara kazara kurban olan turistler yer alır. Yanlış zamanda ve yanlış yerde bulunan turistler suç faaliyetine konu olabilmektedirler. İkinci sınıftakiler ise destinasyonda tehlike seviyesinin yüksek olduğu yerlerde bulunan turistlerdir. Üçüncü kategoride ise turizm sektörünün kendisinin oluşturduğu kurbanlar bulunur. Çünkü rutin hayatlarında risk almayan insanlar seyahatleri sırasında normalden daha fazla risk almaya meyilli olabilirler. Dördüncü sınıftaki turistler; normalden sapan, kendilerine zarar verecek aktivitelere (kabadayılık yapma, uyuşturucu kullanma, hayat kadınlarıyla münasebette bulunma) talepleri olan kişiler olarak tanımlanır. Beşinci ve son kategori ise turizm kaynaklarını, suç faaliyetleri için uygun hedefler olarak görmektedir. Bu kategoride yer alan turistler küresel kapitalizmin birer sembolü olarak görülmekte, suçlular tarafından mesajlarının daha geniş kitlelere iletilebilmesi için rehin alma ve cinayet gibi eylemler için seçilmektedirler.

Şiddet ise; genellikle zorbalık ve öfkenin eşlik ettiği, haksız ve kanuni dayanağı olmayan güç uygulanmasıdır (Pizam, 1999: 5). Politik şiddet ise; az önce bahsedilen fiziksel gücün, politik amaçlar ve güdülerle, iktidar ya da muhaliflerce kullanılmasıdır (Neumayer, 2004: 260). İstikrarsızlık ise bir hükümet devrildiğinde ya da bir darbe sonrasında çeşitli grupların kontrolünü ele geçirildiği, sosyal düzenin sağlanması ve sürdürülmesi için gerekli ortamın yetersiz olduğu ve dönemsel olarak sekteye uğramasına denilmektedir (Sönmez, 1998: 420).

Hall ve O'Sullivan (1996: 106)'a göre politik istikrarsızlık; iktidarın işleyişine, kurallarına ve politik sistemin normal düzenine dışarıdan bazı öğelerin müdahalede bulunarak iktidara başkaldırma durumudur. Eğer bu baş kaldırma politik sistem dahilinde olur ve sistem de bu taleplere uyum sağlayabilirse, politik sistemin istikrarlı olduğunu söyleyebilmek mümkün olur. Değişiklik isteyen gruplar politik sistemden tatmin olmadıkları zaman protestolar, şiddet ve hatta iç savaş gibi yasal olmayan yollara başvurarak değişime gidilmesini sağlamaya çalışırlar, böylesi bir durumda da sözkonusu sistem dengesiz ve istikrarsız olarak tanımlanabilir (Seddighi vd., 2002: 62).

Bir ülkenin istikrarlı olarak sayılabilmesi için Poirier (1997:677)'e göre ülkedeki rejimin dayanıklı, şiddetin ve karışıklıkların yok denecek kadar az ve liderlerin birkaç yıl boyunca yönetimde kalabiliyor olması gerekmektedir. Politik istikrar; uluslararası turistleri destinasyona çekebilmek, turizm sektörünün gelişmesi ve devamı için ön koşulu oluşturmaktadır (Seddighi vd., 2002: 62). Politik istikrar, ülkenin veya destinasyonun ekonomik gelişmişlik seviyesiyle alakalıdır. Politik istikrarsızlıklar; yatırım umutlarına zarar verip, üretimi baltalayarak, altyapının zayıflamasına neden olup, ekonomik gelişmelere zarar vermektedir. Ayrıca politik istikrarsızlıklar turizm sektörüne direkt yada dolaylı yoldan hasar vermektedir. Turistlerce destinasyonda kanunsuzluk ve terör imajı meydana getiren politik istikrarsızlıklara maruz kalınabileceği düşüncesi nedeniyle turizm sektörü direkt etkilenir. Ekonomik büyüme ve gelişmenin zarar görmesi neticesinde turizm sektörünün

ilerlemesi ve devamlılığı zarar göreceği için turizm sektöründe istikrarsızlıklardan dolayı şekilde etkilenir. Her iki durumda da yüksek seviyede politik istikrarsızlığa konu olan destinasyonlar, turistlerin zihinlerinde olumsuz bir konuma yerleşecektir (Fletcher ve Morakabati, 2008: 538).

Turistik destinasyonlarda şiddet sadece ekonomik nedenlerle olmayabilir, politik problemler yüzünden de şiddet olayları yaşanabilir. Politik sorunlardan yola çıkarak bazı faaliyetlerde bulunan teröristler, uluslararası medyada görüntülenme ihtimali daha fazla olduğu için turistik destinasyonları seçerler. Bu tip durumlarda turistlerin eylemlerde kullanılmak üzere seçilme sebepleri kolay hedefler ya da zengin oldukları için değil, ancak onlara karşı yapılan saldırıların dünya çapında ses getirmesidir (Pizam,1999: 7). Turistler suç olaylarının tamamında kolay av oldukları için hedef olarak seçilmezler, bazı şiddet olaylarında ülkelerinin elçileri olarak kabul edildikleri için hedef olarak seçilebilirler. Turistler bir olayda mağdur ya da kurban durumuna düştüklerinde bu durum basın organlarının dikkatini hemen çeker, bu şekilde politik anlaşmazlık yaşayan gruplarla karşı çıktıkları yapı arasında gelişen durum uluslararası çapta dikkati üzerine çekmektedir (Sönmez ve Graefe, 1998: 114). Bu sayede esas yapıya karşı çıkan grupların iletmek istedikleri mesaj karşı tarafta ve uluslararası medyada daha geniş yankı bulur. Kiralık arabasıyla gezen bir turistın öldürülmesi ya da bir turist trenin soyulması gibi bazı suç ve şiddet olayları turistleri direkt hedef olarak alırken, bazıları ise turizm sektörüyle alakaları olmayan yerel halkı, politik kişileri, iş adamlarını ve ünlü kişileri hedef olarak seçmektedir. Hırsızlık, cinayet vb. adi suçlar, ekonomik ve sosyal güdülerle işlenirken, terörist saldırılar, yağmalar, uluslar arası savaşlar ise politik güdülerle gerçekleştirilmektedir. Ancak yaşananlar göstermektedir ki bu tür faaliyetlerde zarar görenler ya da hayatını kaybedenler olduğunda kurbanın kim olduğu ya da hangi güdüyle hareket edilmiş olduğu önemini yitirir, çünkü destinasyonun imajı bu olaylardan etkilenmekte ve turist varışlarında azalma görülmektedir (Pizam, 1999: 5).

Yaşanan şiddet olayları, var olan problemleri alevlendirerek politik istikrarsızlık seviyesinin artmasına neden olur. Gelişmekte olan birçok ülke ne terörizmin etkilerini hafifletecek kaynağa ne de kaybedilen gelirleri telafi edebilecek ekonomik çeşitliliğe sahiptir. Birçok ülkede turizm itici güç olan tek sektör değil ancak çoğunlukla lider sektör olarak ortaya çıkmaktadır. Yüksek seviyede politik iktidarsızlıklarla karşı karşıya kalan ülkelerde iç turizm de gelişim gösterememektedir. Fakat gelişmiş ülkelerde uluslararası ziyaretçilerin varışlarını iptal etmeleri sonucu oluşan darboğazdan kurtulmak için yurt içi turizm yardımı koşmaktadır (Fletcher ve Morakabati, 2008:539).

Turistler, kişisel güvenlik hususunda gidilecek destinasyona göre daha riskli bir ortamda ikamet ediyor olsalar bile, emniyet ve güvenlik açısından başka bir bölgeye gidiyor olmaktan kaynaklanan belirsizlik, var olan risk evlerindeki az bile olsa, kişilerin risk algılarının yükselmesine neden olmaktadır (Hall vd., 2004: 3). Bir destinasyonda turistler tarafından algılanan riskin artmasının etkileri, gerçekte yaşanan veya var olan risk seviyesinden

daha fazla zarar vermektedir (Santana, 2001: 215).Turistlere karşı doğrudan bir tehdit olmasa bile politik ve toplum içi tansiyonun yüksek seviyede seyrettiği destinasyonlarda insanlar seyahatlerini erteleyebilirler (Fielding ve Shortland, 2011: 218). Tansiyonun yüksek seyrettiği istikrarsızlıklardan bazıları da iç savaşlar ve iç karışıklıklardır. İç savaşlar ve iç karışıklıklardır konusu mercek altına alındığında genel olarak silahlı saldırı olayları, bombalama eylemleri, sivil savaşlar, gerilla savaşları, yağmalama olayları ve terörist saldırılarla karşılaşmaktadır. Adı geçen olaylar genellikle bir ülkede geçmişten gelen iç meselelerin sonucunda meydana gelmektedir ve turizme olan olumsuz etkilerinin giderilebilmesi de yine söz konusu ülkenin turizm planlayıcıları ve yöneticilerinin ellerindedir.

Dünyadaki en büyük sektörlerden birisi olan turizmde yaşanan politik istikrarsızlıklar, turist ve turizm gelir akışına etki etmektedir. Dış etkilere açık ve çok kırılgan bir yapıya sahip olan turizm sektöründe güvenlik algısı son derece önemlidir. Bir destinasyonun güvenliğiyle ilgili kafasında soru işaretleri bulunan turistlerin, karar verme sürecinin sonunda bir başka destinasyona yönelmesi şaşılacak bir durum değildir. Her ne kadar yaşanan olumsuzluklar genellikle çok uzun dönemleri kapsamasa da olumsuz etkileri ve toparlanma çalışmaları çok daha uzun sürmektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Politik istikrarsızlıkların turistlerin destinasyon seçimine etkisini ortaya koymak için yürütülen bu çalışmada birincil verileri toplamak için anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada Seddighi vd. (2002) tarafından geliştirilen ölçek, araştırmanın amacına göre yeniden düzenlenerek uygulanmıştır. Pilot çalışma sonucunda yapılan güvenilirlik testinde Cronbach Alpha değeri 0,87 olarak tespit edilmiş ve ardından tam ölçekli uygulamaya geçilmiştir. Yapılan bu uygulamada, yerli ve yabancı turistlerin destinasyon seçiminde politik istikrarsızlıkların etkili olup olmadığının karşılaştırmalı olarak araştırılması amaçlanmış ve araştırmanın hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur:

H1: Gidilecek destinasyondaki politik istikrarsızlıklar ile yerli ve yabancı turistlerin destinasyon seçimine verdikleri önem arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Bu bağlamda araştırmanın alt amaçlarına ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Politik istikrarsızlıklar nedeniyle turistlerin destinasyon seçiminde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Politik istikrarsızlıklar nedeniyle turistlerin destinasyon seçiminde yaşa göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Politik istikrarsızlıklar nedeniyle turistlerin destinasyon seçiminde eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Politik istikrarsızlıklar nedeniyle turistlerin destinasyon seçiminde milliyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Politik istikrarsızlıklar nedeniyle turistlerin destinasyon seçiminde gelir seviyesine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Evren ve Örneklem

Araştırma örneklemini belirlenirken, TÜİK (2011: 10) tarafından yayınlanan Turizm İstatistikleri 2010 raporunda belirtilen son beş yıl içerisinde söz konusu bölgelere giriş yapan turist sayısının ortalaması esas alınmış ve belirlenen örneklem sayısına oransal olarak dağıtılmıştır. Buna göre son beş yılda Antalya'ya giriş yapan ortalama turist sayısının 7.874.945, İstanbul'a giriş yapan turist sayısının 6.658.072 ve İzmir'e giriş yapan turist sayısının ise 998.013 kişi olduğu hesaplanmıştır. Antalya'ya gelen turist sayısı, bu üç kenti ziyaret eden toplam kişi sayısının %50'sini, İstanbul'u ziyaret eden kişiler ise toplamın %42'sini, İzmir'de bulunanlar da %8'ini meydana getirdiği anlaşılmıştır. Buna göre yapılan oranlama neticesinde verilerin 385'i Antalya'da, 323'ü İstanbul'da ve 62'si İzmir'de yapılan çalışmalar neticesinde elde edilmiştir. Araştırma dahilinde 797 yerli ve yabancı turiste anket uygulanmış, fakat 27kişi, ifadeleri eksik veya yanlış doldurduğundan dolayı 770 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Politik istikrarsızlıkların; turistlerin, destinasyon seçimine etkilerinin ortaya konulması amacıyla ele alınan bu çalışmada, elde edilen bulguların daha iyi anlaşılması için demografik faktörlerin incelenmesinde fayda vardır. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan kişilerin %51,8'ini erkeklerin oluşturduğu, bunu %48,2 ile kadınların izlediği anlaşılmaktadır. Anket formunu dolduranların %50,4'ü evli, %49,6'lık kısmın da bekârlardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların medeni hallerinin sayıca birbirine yakınlık göstermesi, bulguların genellenebilmesi açısından faydalı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1'e göre katılımcıların büyük kısmının eğitim seviyesinin yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre lisans mezunu olan katılımcılar %46,2 ile en büyük paya sahipken bunu %18,4'lük pay ile lise mezunları, ön lisans mezunları, (%12,6), yüksek lisans mezunları (%11,8) ve doktora yapanların (%7,7) izlediği, İlköğretim mezunlarının ise en düşük payı aldığı (%3,2) anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre; turizm faaliyetlerine katılmada eğitim seviyesinin önemli bir etken olduğu kanısına varılmıştır. Söz konusu tablo incelendiğinde %16,9'u 30-35 yaş, %12,9'u 42-47 yaş, %12,7'si de 36-41 yaş aralığında bulunduğu; yarıdan çoğunun (%57,3) orta yaş grubu olarak nitelendirilebilen 42 yaşından daha büyük olduğu görülmektedir. Gençlerin ankete katılımının düşük seviyede gerçekleşmesinin nedeni; anketin uygulandığı sırada gerek Türkiye'de, gerekse yurtdışında sömestr tatilinin başlamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buradan hareketle örneklemini oluşturan yaş

grubunun büyük kısmı orta yaş ve üzerindeki kişilerden meydana geldiği söylenebilir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	n	%	DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	n	%
CİNSİYET	Erkek	39	51,8	MESLEK	İşçi	78	10,1
	Kadın	37	48,2		Memur	90	11,7
MEDENİ DURUM	Evli	38	50,4		Emekli	158	20,5
	Bekar	38	49,6		Öğrenci	50	6,5
		2			Esnaf	35	4,5
EĞİTİM	İlköğretim	25	3,2		Mühendis	47	6,1
	Lise	142	18,4		Doktor	34	4,4
	Ön lisans	97	12,6		Avukat	24	3,1
	Lisans	356	46,2		Mimar	33	4,3
	Yüksek lisans	91	11,8		Bankacı	26	3,4
	Doktora	59	7,7		Öğretmen	38	4,9
YAŞ	18 – 23	20	2,6		Akademisyen	25	3,2
	24 – 29	82	10,6		Turizmci	21	2,7
	30 – 35	130	16,9		İşsiz	2	,3
	36 – 41	98	12,7	Asker	12	1,6	
	42 – 47	99	12,9	İşletmeci	33	4,3	
	48 – 53	89	11,6	Diğer	64	8,3	
	54 – 59	79	10,3	4999 \$ ve daha az	12	1,6	
	60 – 65	97	12,6	5000 – 9999 \$	94	12,2	
	65 +	76	9,9	10000 – 14999 \$	137	17,8	
	MİLLİYET	Alman	110	14,3	15000 – 19999 \$	245	31,8
Rus		84	10,9	20000 – 24999 \$	138	17,9	
İngiltere		70	9,1	25000 – 29999 \$	59	7,7	
İran		23	3,0	30000 – 34999 \$	34	4,4	
Hollanda		22	2,9	35000 – 39999 \$	28	3,6	
Fransa		29	3,8	40000 – 44999 \$	15	1,9	
Suriye		7	,9	45000 – 49999 \$	5	,6	
İtalya		14	1,8	50000 – 54999 \$	3	,4	
Diğer		25	3,2	21.09.2013 tarihi itibarıyla 1\$ = 1.97 (www.tcmb.gov.tr)			
Türkiye		386	50,1				

Tablo 1, mesleklerine göre incelendiğinde, anket formunu dolduran kişilerin %20,5'i emeklilerden oluştuğu, bunu memurların (%11,7) ve işçilerin (%10,1) izlediği; ankete katılımın en az olduğu grubun işsiz bireylerden oluştuğu (%0,3) anlaşılmaktadır. Turizm faaliyetlerine katılan kişilerin çoğunluğunu emeklilerin oluşturması, anket çalışmasının kış mevsiminde uygulanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bir başka açıdan sözü edilen tablo değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğunun en azından lisans seviyesinde eğitim gerektiren mesleklere sahip olduğu; bu da eğitim seviyesi ile turizm faaliyetlerine katılım arasındaki sıkı bir ilişki bulunduğunu; seyahat etmenin, eğitim seviyesinin artmasıyla olumlu; işsizlerin düşük oranda yer aldığı dikkate alındığında, seyahatin gelir seviyesi ile de doğru ilişkili olduğu saptanmıştır. Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların gelir seviyeleri 15000 – 19999 \$ aralığında olan kişilerin turizm faaliyetlerine katılım oranı, diğer gelir gruplarına göre yüksek seviyede bulunduğu (%31,8) anlaşılmıştır. Gelir

seviyesi 45000 \$'dan yüksek olan kişilerin oranının %1 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde; orta gelir düzeyine sahip turistler tarafından ülkemizin tercih edildiği kanısına varılmıştır. Diğer bir ifadeyle rekabetin üst düzeyde olduğu turizm sektöründe daha başarılı yerlere gelinebilmesi için, yüksek gelir seviyesine sahip turistler hedef kitle olarak alınmalı ve bunların ülkemize çekilmesi için gerekli tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde bulunulmasının gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 1'de meslek ve gelir birlikte değerlendirildiğinde; mesleklerine göre işçi, emekli, memur ve öğrencilerin örneklemin neredeyse yarısını oluşturduğu (%48,8); buna göre de katılımcıların çoğunun gelir seviyesinin 19.999 \$'ın altında olması (%63,4) bu durumu anlamlı hale getirmektedir. Elde edilen bulgular, birlikte değerlendirildiğinde, gelir düzeyi ile bireylerin seyahat etme oranları arasında sıkı bir ilişki olduğu kanısına varılmaktadır.

Tablo 1'de milliyetler bölümü incelendiğinde anket çalışmasına katılan turistlerin %14,3'ünü Almanlar, %10,9'unu Ruslar ve %9,1'ini İngilizlerin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Çıkan bu sonuçlar TÜİK (2011: 5)'in yayınladığı ve ülkemize 2010 yılında giriş yapan yabancılar istatistiğinden ulaşılan sonuca da oldukça yakın olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bilgilerden yola çıkarak ülkemizi ziyaret eden değişik milliyetlerden insanların politik istikrarsızlıklarla destinasyon seçimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymada objektif bir sonuç vereceği düşünülmektedir.

Tablo 2: Politik İstikrarsızlıkların Yerli ve Yabancı Turistlerin Destinasyon Seçimine Etkilerinin T Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.	t	p
Yerli	385	4,0713	,49579		
Yabancı	385	3,9448	,57822		
				3,259	,001

Yukarıda yer alan Tablo 2 incelendiğinde yerli turistler ile yabancı turistler arasında destinasyon seçiminde politik istikrarsızlıkların, istatistiki açıdan anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir ($P < 0,05$). Elde edilen bu sonuç göstermektedir ki, araştırmanın hipotezi kabul edilmiş, yerli turistler, yabancı turistlerle karşılaştırıldığında politik istikrarsızlıkların destinasyon seçiminde daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bunun sebebi ise henüz genç bir devlet olmasına rağmen Türkiye'nin, araştırmaya konu olan tüm politik istikrarsızlıkları yakın tarihte bulundurma ve meydana gelen olaylara karşı insanlarda meydana getirdiği koruma refleksi olduğu düşünülmektedir. Literatürde de belirtildiği üzere fizyolojik ihtiyaçların hemen ardından gelen güvenlik ve korunma ihtiyacı tüm insanlar için geçerli bir olgu olmakla beraber, politik istikrarsızlıklara maruz kalan kişilerin destinasyon seçimleri sırasında geçmiş

deneyimlerinin bir sonucu olarak bireysel güvenliklerine daha fazla önem vermeleri doğaldır. Politik istikrarsızlıkların destinasyon seçimine etkilerinin alt amaçları incelendiğinde Tablo 3'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyetine Göre T Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.	t	p
Erkek	399	3,8024	,52670	-11,874	,000
Kadın	371	4,2292	,46620		

Tablo 3 incelendiğinde politik istikrarsızlıklarla destinasyon seçimi arasında cinsiyet açısından istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($P < 0,05$). Ölçek yardımıyla edinilen veriler ışında kadınların, erkek katılımcılara oranla söz konusu duruma daha yüksek önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Tüketici davranışında cinsiyet önemli bir yer tutmaktadır. Zira kadın ve erkeğin beklenti, istek, ihtiyaç, yaşama bakışve benzeri pek çok alandaki farklılıkları tüketim davranışlarına da yansımaktadır (Akturan, 2009). Türedi (2009) cinsiyete göre satın alma davranışlarında bir değişiklik olmadığını bildirmesine karşın, elde edilen bulgular ışığında cinsiyetin destinasyon seçiminde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Yerli ve Yabancı Turistlerin Cinsiyetine Göre T Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.	t	P	
Yerli	Erkek	182	3,8907	,47533	-7,169	,000
	Kadın	204	4,2311	,45713		
Yabancı	Erkek	217	3,7283	,55656	-9,243	,000
	Kadın	167	4,2269	,47841		

Cinsiyet için uygulanan t testi sonuçları (Tablo 4) yerli ve yabancı turistler için ayrı bir şekilde incelendiğinde de benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, hem yerli hem de yabancı erkek ve kadınlar arasında politik istikrarsızlığın destinasyon seçimine etkisi bakımından önemli bir farklılığın bulunduğu anlaşılmaktadır ($P < 0,05$). Araştırmanın alt amaçlarından bir diğeri olan politik istikrarsızlıklar nedeniyle turistlerin destinasyon seçiminde

yaşa göre bir fark olup olmadığı konusu araştırılmış ve sonuçlar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Politik İstikrarsızlıkların, Turistlerin Destinasyon Seçiminin Yaşa Göre Etkisi Analizinin ANOVA Testi Sonuçları

Yaş	n	$\bar{X}$	S	F	p
18 - 23	20	3,6725	,43209	6,314	,000
24 - 29	82	3,7543	,67395		
30 - 35	130	3,9062	,58226		
36 - 41	98	4,1230	,44201		
42 - 47	99	4,0470	,56328		
48 - 53	89	4,1713	,43064		
54 - 59	79	4,1272	,57355		
60 - 65	97	4,0495	,46578		
65 +	76	3,9776	,44530		
Toplam	770	4,0081	,54194		

Tablo 5 incelendiğinde, değişik yaş gruplarındaki turistler arasında politik iktidarsızlığın destinasyon seçiminde etkili olduğu anlaşılmaktadır ($P < 0,05$). Ortaya çıkan farklılığın ($P < 0,05$) kaynağının tespit edilmesi amacıyla uygulanan Tukey test sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Yaşa Göre Çoklu Karşılaştırma (Tukey) Testi Sonuçları

Yaş	N	a = 0.05		
		1($\bar{X}$)	2($\bar{X}$)	3($\bar{X}$)
18 - 23	20	3,6725		
24 - 29	82	3,7543		
30 - 35	130	3,9062		
65 +	76		3,9776	
42 - 47	99			4,0470
60 - 65	97			4,0495
36 - 41	98			4,1230
54 - 59	79			4,1272
48 - 53	89			4,1713

(1: Politik istikrarsızlığa önem vermiyor, 2: Politik istikrarsızlığa kısmen önem veriyor, 3: Politik istikrarsızlığa önem veriyor.)

Tablo 6 incelendiğinde genç yaşlarda politik istikrarsızlıkların turistlerin destinasyon seçimine etkileri, daha ileri yaşlara oranla daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre 18 – 23, 24 – 29 ve 30 – 35 yaş grubuna dahil olan bireylerin gidecekleri yerlere karar verirken politik istikrarsızlıklara fazla önem göstermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen bir diğeri ilginç nokta ise 65 yaşından daha büyük olan kişilerin de söz

konusu duruma çok fazla önem vermedikleri hususudur. Farklılığın sebebi incelenecek olursa Tablo 6'da yer alan çoklu karşılaştırma testine (Tukey) göz atmakta fayda vardır. Tabloda, yaşa göre politik istikrarsızlıklara karşı sergilenen tutum üç grup altında toplanmıştır. Verdikleri cevaba göre destinasyon seçimine politik istikrarsızlıkların etkisinin düşük olduğunu belirten katılımcılar birinci grupta toplanmış, geri kalanlar da diğer gruplara dağılmıştır. Veriler incelendiğinde 18-23 – 30-35 yaş aralığındaki katılımcıların destinasyon seçimi sırasında politik istikrarsızlıklara çok fazla önem vermemelerinin nedeni; henüz hayata yeni yeni atılmaya başlamaları ve yaşamlarının merkezinde farklı uğraşlar olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin mezun olmak için çaba sarf etmesi, mezunların iş bulma gayreti içinde olması, iş bulanların da yuva kurmaya çalıştığı dönemler de politik istikrarsızlıklar nedeniyle satın alma davranışlarında değişiklikler meydana getirmesini anlamlı kılmaktadır. Yapılan literatür çalışmalarında belirli yaş dönemlerinin, belirli gereksinimleri doğurduğu, değişen yaş ile birlikte, bu gereksinimlerde değiştiği; yaş etkeni, bireyin satın alma davranışını etkilemekle birlikte satın alınan ürün ya da hizmetin kullanılma biçimini de belirlediği (Penpece, 2006) ve tüketicilerin tatil yeri seçiminde yaşa göre anlamlı farkın olduğu (Türedi, 2009) anlaşılmıştır. Çalışmada saptanan politik istikrarsızlıklar sonucunda destinasyon seçimine yaşın etkili olduğu sonucunun, literatür bildirişleriyle de benzerlik taşıdığı kanısına varılmıştır. Çalışma kapsamında araştırılan bir diğer alt amaç ise eğitim konusudur. Eğitim seviyesinin, politik istikrarsızlıklar neticesinde turistlerin destinasyon seçimine etkisinin olup olmadığını araştırıldığı analiz sonuçları da Tablo 7'de verilmiştir.

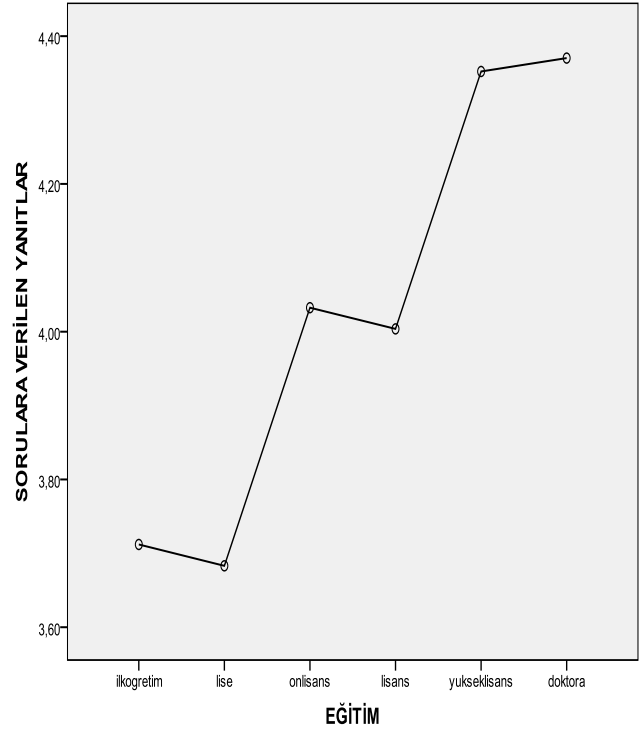
Tablo 7: Politik İstikrarsızlıkların, Turistlerin Destinasyon Seçiminin Eğitime Göre Etkisi Analizinin ANOVA Testi Sonuçları

Eğitim	n	$\bar{X}$	S	F	p
İlköğretim	25	3,7120	,52147		
Lise	142	3,6831	,71140		
Önlisans	97	4,0325	,44482		
Lisans	356	4,0038	,47912	28,755	,000
Yükseklisans	91	4,3522	,32659		
Doktora	59	4,3703	,19076		
Toplam	770	4,0081	,54194		

Tablo 7 incelendiğinde eğitim ile sorulara verilen cevaplar arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P < 0,05$). Sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde politik istikrarsızlıkların destinasyon seçimine etkisi önemsizdir diyenler lise mezunu kişilerdir ($X = 3,6831$). Söz konusu durumun destinasyon seçimine

etkisi çok önemlidir diyenler ise doktora mezunu kişilerdir ($X = 4,3703$).

Şekil 1: Politik İstikrarsızlıklar Nedeniyle Turistlerin Destinasyon Seçimine Eğitim Faktörünün Etkisi

Şekil 1 incelendiğinde, eğitim seviyesindeki artışla beraber, turistlerin kendilerine yöneltilen ölçekte yer alan durumlara gösterdiği önem kat sayısı da artış gösterdiği görülmektedir. Bu noktadan hareketle eğitim seviyesi, yaşanan ya da yaşanması muhtemel politik istikrarsızlıklar sonucunda turistlerin destinasyon seçimine önemli bir etki yaptığı kanısına varılmıştır. Yapılan çalışmalarda eğitimin kişide, farklı bakış açıları, farklı kültür ve anlayışların gelişmesine neden olduğu, bireylerin öğrenim düzeyi yükseldikçe bilgi gereksiniminin artması nedeniyle seyahat eğilimlerinin arttığı, daha kaliteli turistik mal ve hizmetleri talep ettikleri bildirilmiştir (Penpece, 2006; İçöz, 2001). Ayrıca Goeldner ve Ritchie (2002), yaptıkları çalışma neticesinde üniversite mezunu olanların lise mezunlarına oranla daha fazla seyahat ettiğini, lise mezunu olanların da ilköğretim mezunu olanlara kıyasla daha fazla seyahat ettiğini belirtmişlerdir. Yapılan çalışma sonuçlarının, literatür bildirişleriyle paralellik izlediği kanısına varılmıştır.

Milliyetler açısından politik istikrarsızlıkların destinasyon seçiminde önemli bir faktör olup olmadığı sorusu araştırıldığında, Tablo 8'de yer alan sonuçlar ortaya çıkmıştır. Politik istikrarsızlıklar ile destinasyon seçimi arasında milliyetler bakımından bir ilişki olup olmadığı araştırıldığında yukarıda bulunan Tablo 8'de görüldüğü üzere istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($P > 0,05$). Anlamlılık seviyesinin kabul edilen değer olan 0,05'den büyük olması, iki unsur arasında anlamlı her hangi bir ilişki

olmadığını işaret etmektedir. Dolayısıyla herhangi bir, çoklu karşılaştırma testinin yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

Tablo 8: Politik İstikrarsızlıkların, Turistlerin Destinasyon Seçimine Milliyetlerin Etkisinin ANOVA Analizi

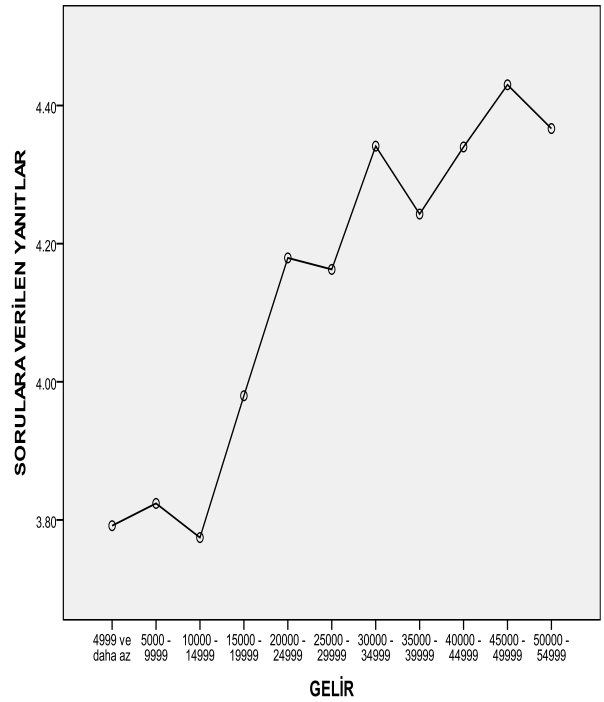
Milliyet	n	$\bar{X}$	S	F	p
Alman	110	3,9282	,63663		
Rus	84	3,9542	,62098		
İngiltere	70	3,9407	,55163		
Iran	23	3,8348	,59647		
Hollanda	22	3,8682	,58727		
Fransa	29	3,9276	,45367	1,846	,057
Suriye	7	3,8786	,36952		
İtalya	14	4,2071	,49258		
Diğer	25	4,0640	,43649		
Türkiye	386	4,0706	,49534		
Toplam	770	4,0081	,54194		

Tablo 9'da görüldüğü üzere politik istikrarsızlıkların, turistlerin destinasyon seçimine gelir açısından etkisi araştırılmış ve gelir ile politik istikrarsızlıklar arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark olduğu bulgusuna varılmıştır ($P < 0,05$). Şekil 2 ile birlikte incelendiğinde sonuçlar daha net bir şekilde görülebilmektedir.

Tablo 9: Politik İstikrarsızlıkların, Turistlerin Destinasyon Seçimine Gelirin Etkisinin ANOVA Analizi

Gelir	n	$\bar{X}$	S	F	p
4999 ve daha az	12	3.7917	.60484		
5000 - 9999	94	3.8239	.51618		
10000 - 14999	137	3.7745	.59829		
15000 - 19999	245	3.9798	.52252		
20000 - 24999	138	4.1793	.48604		
25000 - 29999	59	4.1627	.45378		
30000 - 34999	34	4.3412	.37547	9.501	.000
35000 - 39999	28	4.2429	.51184		
40000 - 44999	15	4.3400	.20546		
45000 - 49999	5	4.4300	.02739		
50000 - 54999	3	4.3667	.02887		
Toplam	770	4.0081	.54194		

Şekil 2: Politik İstikrarsızlıklar Nedeniyle Turistlerin Destinasyon Seçimine Gelir Faktörünün Etkisi

Şekil 2 incelenecek olursa gelir seviyesi ile sorulara verilen yanıtlar arasındaki istatistiki açıdan anlamlı ilişki görülebilmektedir. Düşük gelir seviyesine sahip kişiler kendilerine yöneltilen sorulara daha düşük önem vermekteyken, yüksek gelir seviyesine sahip kişiler kendilerine yöneltilen sorulara daha fazla önem vermekteler. Buna sebep olarak yüksek gelir seviyesine sahip kişilerin büyük çoğunluğunun eğitim seviyelerinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Çıkan bu sonuç da Tablo 7'de belirtilen eğitim seviyesinin yükseldikçe, yöneltilen sorulara verilen önem derecesinin artması durumunu doğrular niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya ekonomisinin dördüncü büyük sektörü olan turizm faaliyetleri için her yıl, yüz milyonlarca insan, yüz milyarlarca dolar harcamaktadır. Günümüzde bazı ülkelerin, bazı kentlerin ya da bölgelerin yaşam kaynağı, genellikle turizme dayalıdır. Üretilen hizmetin, ancak üretildiği yerde tüketilmesi mümkün olduğundan, turizm sektörü; savaş, terör, hırsızlık, sosyal ve politik krizlere karşı son derece hassas ve kırılgan bir yapıya sahiptir. Turist çeken destinasyonlarda yaşanan politik istikrarsızlıklar turizm sektörünü önemli şekilde etkilemektedir. Dünyanın her hangi bir yerine ya da bir destinasyona ziyaret sırasında algılanan veya var olan seyahat riskleri turistlerin temel ihtiyaçlarından birisi olan kişisel güvenlik algısına etki edeceği için turistlerin vereceği kararlarda bu durumdan etkilenmektedir. Bu etkilerin sonucunda turistler alternatif destinasyonlara yönelmekten, seyahatin iptaline varana kadar değişik şekilde tepkiler gösterebilir, bu da turizm sektörüne direkt ya da dolaylı yoldan zarar verebilmektedir.

Doğrudan ve/veya dolaylı etkilerinin ortaya konulabilmesi amacıyla ele alınan bu çalışmada; politik istikrarsızlıkların yerli ve yabancı turistlerin destinasyon seçimlerine etkisi üzerine durulmuş ve bu kapsamda Antalya, İstanbul ve İzmir illerinde 770 kişi ile görüşülmüştür.

Cinsiyet bakımından ele alındığında araştırmaya katılan turistlerin çoğunluğunun erkeklerden (%51,8) oluştuğu, eğitim seviyelerine bakıldığında katılımcıların %46,2'sini lisans mezunu kişilerden meydana geldiği anlaşılmıştır. Katılımcıların yaşları 30-35 arasında olanların oranı (%16,9) olmasına karşın, %20,5'inin meslek olarak emekli olduklarını belirtmişlerdir. Anketi cevaplayanların yıllık gelirleri incelendiğinde 15000 \$ - 19999 \$ arasında gelire sahip olan katılımcıların evrenin %31,8'ini teşkil ettiği belirlenmiştir.

Araştırmada politik istikrarsızlıkların yerli ve yabancı turistlerde destinasyon seçiminde etkisinin olup olmadığı araştırılmış, elde edilen sonuçlara göre anlamlı bir farklılık bulunmuş ve yerli turistlerin destinasyon seçimi sırasında yabancı turistlere göre politik istikrarsızlıklara daha fazla önem verdikleri sonucuna varılmıştır. Bir başka ifadeyle yaşanan politik olaylar neticesinde yerli turistlerin satın alma faaliyetlerinde farklılık saptanmıştır.

Cinsiyet faktörünün, siyasi istikrarsızlıklar sonucunda destinasyon belirleme sürecine etkisi incelendiğinde; cinsiyet ve destinasyon seçimi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gidecekleri destinasyona karar verirken kadın turistlerin, erkek turistlere göre, politik istikrarsızlık durumuna daha fazla önem verdikleri ortaya konulmuştur. Ayrıntılı inceleme yapıldığında, hem yerli hem de yabancı turistlerde kadınlar, kendilerine yöneltilen soruların destinasyon seçimi sırasında önemli olduklarını bildirdikleri görülmüştür.

Yürütülen çalışmada politik istikrarsızlıkların destinasyon seçimine etkisi yaş faktörüne göre de incelenmiş olup aralarında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Buna göre; 18-23 yaş grubundaki kişiler politik istikrarsızlıkların destinasyon seçiminde ne önemli ne de önemsiz bir etken olduğunu; 24-29 yaş arasındakiiler söz konusu durumun kendilerinden genç olan tek gruptan biraz daha fazla önemli olduklarını; 30-35 yaş grubundaki kişiler ise politik istikrarsızlıkların; gidilecek bölge seçiminde ne önemli ne de önemsiz demelerine karşın, kendilerinden önceki iki gruba göre (18-23, 24-29) daha önemli olduğunu belirttikleri kaydedilmiştir. Yapılan analizlerde, 36 yaşından büyük kişiler için politik istikrarsızlıkların, destinasyon seçiminde önemli bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır.

Turizm faaliyetlerine katılmada olduğu gibi politik istikrarsızlıkların destinasyon seçimine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada eğitim faktöründe de anlamlı bir fark bulunmuştur. Düşük eğitim seviyelerindeki katılımcıların, yöneltilen sorulara daha az önem verdikleri, eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte sorulara verilen önem derecesinin de arttığı belirlenmiştir.

Milliyetler açısından politik istikrarsızlıkların destinasyon seçiminde önemli bir faktör olup olmadığı

sorusu araştırıldığında, elde edilen sonuçlara göre herhangi bir anlamlı fark saptanamamıştır. Buna göre turistlerin milliyetlerinin, destinasyon seçimi sırasında önemli farklılık oluşturacak kadar önemli bir etken olmadığı kanısına varılmıştır.

Politik istikrarsızlıkların destinasyon seçimine etkileri, gelir düzeyi bakımından incelendiğinde elde edilen bulgulara göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yüksek gelire sahip katılımcılar, düşük gelir seviyesindekilere oranla yöneltilen sorulara daha fazla önem verdiklerini bildirmişlerdir. Yüksek gelir seviyesine sahip katılımcıların, daha yüksek eğitim aldıkları da göz önünde bulundurulduğunda, bu grup içerisinde yer alan katılımcıların seyahate çıkmadan önce değişik kaynaklardan edindikleri bilgileri rasyonel bir şekilde değerlendirdikleri ve destinasyon seçimini bu yönde yaptıkları düşünülmektedir.

Politik istikrarsızlıkların destinasyon seçimine etkilerinin yerli ve yabancı turistler açısından araştırıldığı bu çalışmadan çıkan sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde gerek turizm işletmelerinin yöneticilerinin alacakları kararlarda, gerekse konuyla ilgili uzmanların bundan sonra yapılacak çalışmalarda dikkate almalarında fayda görülen bazı önerilerde bulunulabilir.

İlk olarak politik istikrarsızlıkların destinasyonları önemli derecede etkilediği hususu literatür bildirişleriyle de desteklenmiştir. Buna göre yaşanan olumsuzlukların ardından turistlerin destinasyonları tekrar ziyaret etme niyetlerinin ortaya çıkarılması, destinasyonları yeniden talep etmeleri ve turistlerin güvenlerini yeniden kazanabilmek için imaj çalışmalarının kullanılmasının büyük önem taşıdığı anlaşılmıştır. Bu nedenle bir destinasyonda yaşanan olumsuzlukların ardından halk tarafından güvenilen kişilerin, destinasyon hakkında olumlu fikirler beyan etmeleri veya destinasyon kaynaklarından bağımsız mecralar tarafından destinasyon hakkında çıkan olumlu bilgilerin turistlerin güvenini kazanmakta ki rolünün büyük olduğu kanısına varılmıştır.

İkinci olarak turizm destinasyonlarında yaşanan siyasi krizlerin, haber kaynaklarında çok sık yer alması sonucunda bölgenin potansiyel turistler tarafından algılanan imajında olumsuzlukla meydana getirebileceği gerçeği unutulmamalıdır. Bu sebeple, hem krizlerden daha az etkilenmek hem de haber kirliliğinden kaçınmak amacıyla konuyla ilgili otoriteler tarafından bilgi kaynaklarında yer alan bilgilerin denetlenmesi; kısa vadede politik istikrarsızlıkların etkilerinin önüne geçilmesinde önemli fırsatlar sunacağı anlaşılmıştır.

Üçüncü olarak turizm pazarlaması sırasında ülkelerin turizm potansiyelinin bilinirliği sağlandıktan sonra bölgeler öne çıkarılmalı ve pazarlama faaliyetleri sırasında hem otoriteler hem de turistleri yönlendiren firmalar çalışmalarına bu şekilde yön vermelidir. Bu sayede bir bölgede ortaya çıkan siyasi krizlerin ardından yaşanan olaylar tüm ülkeye mal edilmeyeceğinden, ülkelerin diğer bölgelerinde turistik faaliyetlere devam edilebileceği; sonuç olarak ülkelerin en önemli ekonomik kaynaklarından birisi olan turizm gelirlerinin sürdürülebilir olacağı kanısına varılmıştır.

Dördüncü olarak politik istikrarsızlıkların etkilerinin azalmasıyla birlikte, destinasyonların yeniden hareketlilik kazanabilmesinin, bölgeye yönelik iç turizm faaliyetlerinin artırılmasıyla mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle yerli turistlere yönelik pazarlama faaliyetleri için bir hareket planı oluşturulması faydalı olacaktır.

Beşinci olarak meydana gelen değişik politik istikrarsızlıkların turistlerde bırakacağı etki, durumun ciddiyetine göre değişiklik göstereceğinden, farklı politik istikrarsızlıklar için farklı eylem planları oluşturulmalıdır.

Son olarak politik istikrarsızlıklar sonucunda ortaya çıkan krizin yönetiminde sağlanacak başarı büyük ölçüde problemin nedenleri, sonuçları ve alınan önlemler hakkındaki bilgilerin objektif bir biçimde yorumlanmasına, hangilerinin, nerelere kimler tarafından ve nasıl aktarılacağına belirlenmesine ve medyayla etkin bir iletişim kurulmasına bağlıdır. Normal şartlar altında bile gerçekleştirilmesi güç olan iletişim faaliyetleri, kriz dönemlerine özgü stres ve belirsizlikler eklenince daha da güçleşmektedir. Bu çerçevede kriz dönemlerine yönelik iletişim planları oluşturulmalıdır.

Krizlerin tamamının önlenmesi maalesef mümkün değildir. Fakat her tür krizde önemli olan husus, söz konusu krizlerin ortaya çıkma ihtimalinin azaltılması ve krizin oluşturacağı zararın maliyetinin düşük seviyede tutulabilmesidir. Bu da ancak krizlerden ders çıkarmakla ve önlem alabilmekle mümkündür. Krizin son aşaması olan öğrenme aşamasında, krizden çıkarılabilecek her türlü ders çıkarılması ve tekrar yaşanmaması için yapılması gerekenlerden bir yol haritasının oluşturulması gerekir. Bu şekilde, krizden güçlenerek çıkabilmek ve krizleri fırsata çevirmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akturan, U. (2009), "Tüketicilerin Cinsiyetlerine İlişkin Olarak İçgüdüsel Alışveriş Eğilimlerindeki Farklılıkların Belirlenmesi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Pilotbir Araştırma", *İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi – Yönetim*, 64, 62-77.
- Albuquerque, K. And Mcelroy, J. (1999), "Tourism And Crime In The Caribbean", *Annals Of Tourism Research*, 26 (4), 968-984.
- Baloğlu, Ş. And Mangaloğlu, M. (2001), "Tourism Destination Images Of Turkey, Egypt, Greece, And Italy As Perceived By Us-Based Tour Operators And Travel Agents", *Tourism Management*, 22, 1-9.
- Baloğlu, Ş. And Mccleary, K.W. (1999), "A Model Of Destination Image Formation", *Annals Of Tourism Research*, 26 (4), 868-897.
- Bar-On, R. R. (1996), *Measuring The Effects On Tourism Of Violence And Of Promotion Following Violent Acts*. In A. Pizam And Y. Mansfeld, (Eds.), *Tourism, Crime And International Security Issues* (Pp. 159-174), New York: Wiley.
- Berli, A. And Martin, J.D. (2004a), "Tourists' Characteristics And The Perceived Image Of Tourist Destinations: A Quantitative Analysis – A Case Study Of Lanzarote, Spain", *Tourism Management*, 25, 623-636.
- Berli, A. And Martin, J.D. (2004b), "Factors Influencing Destination Image", *Annals Of Tourism Research*, 31, 657-681.
- Castro C.B., Armario E.M. And Ruiz D.M. (2007). *The Influence Of Market Heterogeneity On The Relationship Between A Destination's Image And Tourists' Future Behavior*", *Tourism Management*, 28(1), 175-187.
- Chen, C.F. And Tsai, D.C. (2007), "How Destination Image And Evaluate Factors Affect Behavioral Intentions?", *Tourism Management*, 28, 1115-1122.
- Clements, M., And Georgiou, A. (1998), "The Impact Of Political Instability On A Fragile Tourism Product", *Tourism Management*, 19(3), 283-288.
- Fielding, D. And Shortland, A. (2011). *How Do Tourists React To Political Violence? An Empirical Analysis Of Tourism In Egypt*", *Defence And Peace Economics*, 22(2), 217-243.
- Fleischer, A. And Buccola, S. (2006), *War, Terror, And The Tourism Market In Israel*. In Mansfeld, Y. And Pizam, A. (Eds) *Tourism, Security And Safety: From Theory Topractice*, (Pp.49-65) Oxford: Butterworth Heinemann.
- Fletcher, J. And Morakabati, Y. (2008), "Tourism Activity, Terrorism And Political Instability Within The Commonwealth: The Cases Of Fiji And Kenya", *International Journal Of Tourism Research*, 10, 537-556.

- Gallarza, M.G., Saura, I.G. And Garcia, H.C. (2002), "Destination Image Towards A Conceptual Framework", *Annals Of Tourism Research*, 29(1), 56-78.
- Goeldner, C.R. And Ritchie, J.R. (2002), *Tourism; Principles, Practices, Philosophies*. (9th Edition), New Jersey: John Wiley And Sons Inc.
- Govers, R., Frank, M.G. And Kumar, K. (2007), "Promoting Tourism Destination Image", *Journal Of Travel Research*, 46, 15-23.
- Grosspietsch, M. (2006), "Perceived And Projected Images Of Rwanda: Visitor And International Tour Operator Perspectives", *Tourism Management*, 27, 225-234.
- Hall, C. M., Timothy, D. J. And Duval, D. T. (2004), "Security And Tourism - Towards A New Understanding", *Journal Of Travel & Tourism Marketing*, 15,1-18.
- Hall, C.M. And O'sullivan, V. (1996), *Tourism, Political Instability And Violence*. In A. Pizam And Y. Mansfeld (Eds.), *Tourism, Crime And International Security Issues* (Pp. 105-120), Newyork: John Wiley.
- Hosany, S., Ekinci, Y. And Uysal, M. (2006), "Destination Image And Destination Personality: An Application Of Branding Theories To Tourism Places", *Journal Of Business Research*, 59(5), 638-642.
- İçöz, O. (2001). *Turizm İşletmelerinde Pazarlama İlkeler Ve Uygulamalar*. (2. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kozak, M., Crotts, J.C. And Law, R. (2007), "The Impact Of The Perception Of Risk On International Travellers", *International Journal Of Tourism Research*, 9, 233-242.
- Lin, C. T., And Huang, Y. L. (2009), "Mining Tourist Imagery To Construct Destination Image Position Model", *Expert Systems With Applications*, 36(2), 2513-2524.
- Neumayer, E. (2004), "The Impact Of Political Violence On Tourism: Dynamic Cross-Nation Estimation", *Journal Of Conflict Resolution*, 48, 259-281.
- O'leary, S. And Deegan, J. (2005), "Ireland's Image As A Tourism Destination In France: Attribute Importance And Performance", *Journal Of Travel Research*, 43, 247-256.
- Penpece, D. (2006), *Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Pike, S. (2002), "Destination Image Analysis - A Review Of 142 Papers From 1973 To 2000", *Tourism Management*, 23(5), 541-549.
- Pizam, A. (1999), "A Comprehensive Approach To Classifying Acts Of Crime And Violence At Tourism Destinations", *Journal Of Travel Research*, 38, 5-12.
- Poirier, R.A. (1997), "Political Risk Analysis And Tourism", *Annals Of Tourism Research*, 24(3), 675-686.
- Prebensen, N. K. (2007), "Exploring Tourists' Images Of A Distant Destination", *Tourism Management*. 28, 747-756.
- Ryan, C. (1993), "Crime, Violence, Terrorism And Tourism: An Accidental Or Intrinsic Relationship", *Tourism Management*, 14:173 - 183.
- Santana, G. (2001), *Globalisation, Safety And National Security*, In S. Wahab And C. Cooper (Eds.), *Tourism In The Age Of Globalisation* (Pp. 213-241), London: Routledge.
- Seddighi, H.R., Theocharous, A.L. And Nuttall, M.W. (2002), "Political Instability And Tourism", *International Journal Of Hospitality & Tourism Administration*, 3(1), 61-84.
- Sırakaya, E., Sönmez, S.F. And Choi, H.S. (2001). 'Do Destination Images Really Matter? Predicting Destination Choices Of Student Travelers'. *Journal Of Vacation Marketing*, 7(2), 125-142
- Sirgy, M.J. And Su, C. (2000), "Destination Image, Self-Congruity, And Travel Behavior: Toward An Integrative Model", *Journal Of Travel Research*, 38, 340-352.
- Sönmez, S. (1998), "Tourism, Terrorism And Political Instability", *Annals Of Tourism Research*, 25(2), 416-456.
- Sönmez, S. And Graefe, A.R. (1998), "Influence Of Terrorism Risk On Foreign Tourism Decisions", *Annals Of Tourism Research*, 25(1), 112-144.
- Stepchenkova, S., And Morrison, A. M. (2008), "Russia's Destination Image Among American Pleasure Travelers: Revisiting Echtner & Ritchie", *Tourism Management*, 29(3), 548-560.
- Taşçı A.D.A., And Gartner, W.C. (2007), "Destination Image And Its Functional Relationships", *Journal Of Travel Research*, 45(4), 413-425.
- Taşçı, A.D.A, And Kozak, M. (2006), "Destination Brands Vs Destination Images: Do We Know What We Mean?", *Journal Of Vacation Marketing*, 12(4), 299-317.
- Temizkan, R. (2005), *Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algılamaları, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay*.
- Timothy, D.J. And Teye, V. B. (2009), *Tourism And The Lodging Sector*, Oxford: Butterworth-Heinemann.
- TÜİK, (2011), *Turizm İstatistikleri 2010*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Türedi, Ö. (2009), *Turizm Pazarlaması Açısından Tatil Yeri Seçiminde Etkili Olan Faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.